

ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИНИ АМАЛГА ОШИРУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ТАСНИФИ

Абдураҳмонов Аббосхон

Ўзбекистон Республикаси Ички Ишлар Вазирлиги

Академияси 3-ўқув курси курсанти

Аннотация: Ушбу мақолада тадқиқот мавзусининг долзарблиги, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирини амалга ошириш фаолиятини такомиллаштириш бўйича тушунчалар, умумий, махсус, яқка тартибдаги ва виктимолик профилактика чора-тадбирларининг бугунги кундаги ҳолати ва амалга оширишнинг ўзига хос хусусиятлари. Бундан ташқари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга ошириш фаолиятини ташкил этиш доирасидаги нормаларнинг амалиёт таҳлили ҳамда ушбу фаолият доирасида юритиладиган процессуал ҳужжатлар, ушбу фаолиятдаги муаммо ва камчиликлар, шунингдек, айрим турдаги мавжуд муаммо ва камчиликларни бартараф этиш бўйича бир катор таклифлар. Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга ошириш фаолиятини ташкил этиш бўйича бошқа хорижий давлатларнинг илғор хорижий тажрибаси ҳамда миллий қонунчилигимиздан фарқли ва ўхшаш томонлари, шунингдек, юқорида келтириб ўтилган жиҳатлари фойдаланган ҳолда ушбу фаолиятни такомиллаштириш йўналишлари ёритиб ўтилган.

Илмий адабиётларда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси объектлари сингари субъектлари тушунчасига нисбатан ҳам турлича таърифлар берилган, аммо Ўзбекистон Республикасининг «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси тугрисида»ги қонунининг асосий тушунчаларга багишланган нормасида мазкур тушунчага таъриф берилмаганлигини кузатиш мумкин. Қонундаги мазкур бушлик, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъектлари доирасини турлича тугуниш ва талкин қилишга сабаб бўлмоқда.

Мустақил давлатлар ҳамдустлигига аъзо давлатлардан фақат Қозғистон ва Қирғизистон Республикаларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикасига оид қонунларида «ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъектлари» тушунчасига таъриф берилганлиги кузатилди. Бизнингча ушбу таърифни субъектларнинг таснифига асосланиб ишлаб чиқиш лозим.

Демак, «ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъекти» деганда, «ҳуқуқбузарликлар профилактикаси субъекти – ҳуқуқбузарликлар

профилактикасида давлат сиёсатини белгилаб берувчи, хукукбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи, иштирок этувчи ва хукукбузарликлар профилактикасини мувофиклаштирувчи давлат органлари, нодавлат нотижорат ташкилотлар (фукаролик жамияти институтлари), мансабдор шахслар ва Ўзбекистон Республикасида яшовчи Ўзбекистон Республикаси фукаролари, хорижий давлатлар фукаролари ва Фукаролиги булмаган шахслардир» мазмунида тушуниш лозим.

Хукукбузарликлар профилактикаси субъектларининг куриб чиқилган таснифларини қисман эътироф этган ҳолда, қуйидаги мазмундаги таснифни тавсия этамиз:

1) Хукукбузарликлар профилактикасида давлат сиёсатини белгилаб берувчи субъектлар. Буларга Президент, Олий мажлис ва Вазирлар Маҳкамаси қиради

2) Хукукбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи субъектлар. Хукукбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи органлар ва муассасалар тизимига қуйидагилар қиради:

ички ишлар органлари;

прокуратура органлари;

Давлат хавфсизлик хизмати органлари;

Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати органлари;

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органлари;

Ўзбекистон Республикаси Коррупсияга қарши курашиш агентлиги;

Адлия органлари;

Давлат божхона хизмати органлари;

Давлат солиқ хизмати органлари;

Меҳнат органлари;

Таълимни давлат томонидан бошқариш органлари ва таълим муассасалари;

Давлат соғ'лиқни сақлаш тизимини бошқариш органлари ва соғ'лиқни сақлаш муассасалари;

Ўзбекистон Республикаси Екология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органлари;

Ўзбекистон Республикаси Ёшлар ишлари агентлиги ва унинг ҳудудий бўлинмалари.

3) Ҳуқуқбузарликлар профилактикасида иштирок этувчи субъектлар. Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини ташкил этишида иштирок этувчи субъектларга маҳаллий давлат ҳокимияти органлари кирса, Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини амалга оширишда иштирок этувчи субъектлар: фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, қодавлат нотижорат ташкилотлари, оммавий ахборот воситалари, волга етмаганларга ижтимоий-ҳуқуқий Ёрдям курсатиш марказлари, маданият ва спорт муассасалари, туризм соҳасидаги ташкилотлар, бошқа орган ва муассасалар, ота-она (ота-она урнини босувчи шахс)лар, фуқаролар;

4) Ҳуқуқбузарликлар профилактикасини мувофиқлаштирувчи субъектлар. Буларга идоралараро комиссиялар ва ҳуқуқбузарликлар профилактикаси бўйича мувофиқлаштирувчи кенгашларни мисол қилиб келтиришимиз мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Б.А. Матлюбов, Ў.Х. Мухамедов, А.С.Турсунов, З.А.Амиров, Б.Ф.Алимов. Масъул муҳаррир Б.А. Матлюбов. Ички ишлар органларининг профилактик фаолиятини бошқариш://Дарслик., Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018. – 295 б.

2. А.С. Турсунов, И. Исмаилов, И.Ю. Фозилов, Б.Ф. Алимов, З.А. Амиров, С.Б. Хўжақулов, Қ.А. Саитқулов, Ш.Р. Ғофуров. Ички ишлар органлари профилактик фаолияти://Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси фаолияти мутахассислиги учун: Маърузалар курси.,– Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2018.– 489 б.

3. Хўжақулов С.Б. Ҳуқуқбузарликлар умумий профилактикасини такомиллаштириш: Монография / Масъул муҳаррир ю.ф.д., доц. И.Ю. Фазилов. Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2019. □ 4 б.

4. Ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шароитларини аниқлаш, таҳлил қилиш ва бартараф этиш: Ўқув қўлланма / И. Исмаилов, Д. М. Миразов, Ж. С. Мухторов ва бошқ.; проф. Ў. Ҳ. Мухамедовнинг умумий таҳрири остида. Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2017. □ 52 б.

5. Аванесов Г.А. Криминология и социальная профилактики. □М. 1980.

6. 459; Криминология общая часть. □М. 2002. □С. 144.

7. Абдурасулова Қ.Р. Аёллар жиноятчилигининг жиноят ҳуқуқий ва криминологик муаммолари: Монография. □Т.: ТДЮИ, 2005. □ 23 б Зарипов З.С., Исмаилов И. Криминология. Дарслик. □Т., 1996. 155 б.